

**TALO
KUIN
TÄYTE-
KAKKU**
MUSEORAKENNUKSEN
LÄHILUKUA

Teija Isohauta
piirustukset: Junko Nakamura

sisältö:

TALON ARKKITEHTI JA ASSARI	4-5
SIJAINTI	6-7
SUUNNISTAMINEN	8-9
YMPÄRISTÖ	10-11
RAKENNUKSEN MUOTO	12-13
JULKISIVU	14-17
RAKENNUKSEN KÄYTTÖTARKOITUS	18-20
ASTU SISÄÄN	21-23
TILOJEN ORIENTAATIO	24-25
MATERIAALI	26-27
MITTAKAAVA	28-29
VALO	30-33
DETALJIT	34-35
NÄKYMÄT	36-37
TUNNELMA	38-39

Arkkitehdin tärkeimmät työkalut:

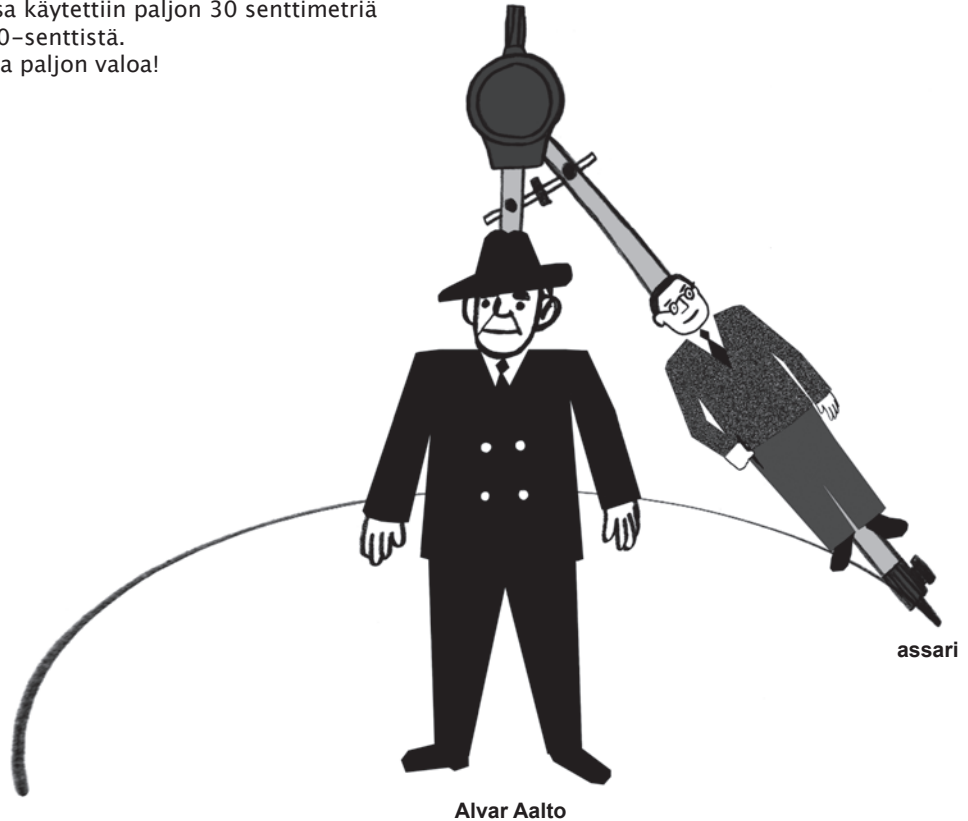
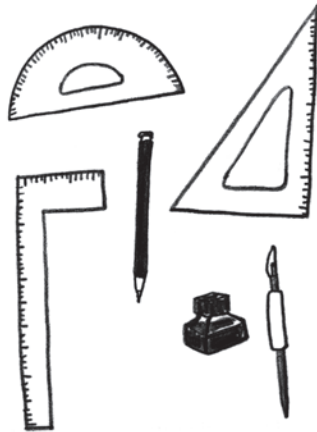
Erilaiset kynät. Aalto itse käytti luonnostellessaan pehmeää 6B-lyijytäkynää.

Viivottimet ja sabluunat

Harpit ja skaalatikut

Skissipaperi. Aallon toimistossa käytettiin paljon 30 senttimetriä korkeaa rullaa, myöhemmin 60-senttistä.

Iso piirustuspöytä, hyvä tuoli ja paljon valoa!

TALON ARKKITEHTI JA ASSARI

Alvar Aalto on maailmankuulu suomalainen arkkitehti ja muotoilija, suurmies, jonka kuvakin oli painettuna suomalaiseseen setelirahaan ennen nykyistä euroa. Aalto kävi koulunsa Jyväskylässä ja suunnitteli sinne useita rakennuksia, esimerkiksi yliopiston päärakennuksen.

Alvar Aalto innosti jyväskyläläisiä rakentamaan kaupunkiin arkkitehtuuri- ja taidemuseon ja Aalto myös lahjoitti talon piirustukset. Aalto ei halunnut talosta ”mitään yhden miehen museota”, vaan museon, joka esittelisi niin arkkitehtuuria, muotoilua kuin taidettakin.

Talon suunnittelu alkoi vuonna 1971. Aalto oli museorakennuksen valmistuessa vuonna 1973 itse jo 75-vuotias. 1970-luvulla hänellä oli paljon tärkeitä rakennuskohteita työn alla, mm. Finlandia-talo, ja siksi Helsingissä sijainnut arkkitehtitoimisto oli täynnä työntekijöitä.

Jyväskylän museon työmaata hoiti toimistossa Aallon assistenttina hänen sisarenpoikansa Heikki Tarkka.

SIJAINTI

Jyväskylä oli Aallon lapsuuden koulukaupunki. Perhe asui puutalossa nykyisellä Yliopistonkadulla, ei kovin kaukana nykyisistä Harjun portaista. Kaupunki oli pieni, se sijaitsi pääosin Harjun ja Jyväsjärven välisellä ruutukaava-alueella. Tiedämme Aallon lapsuudesta sen verran, että Harju, Jyväsjärven ranta-alue ja Kirkkopuistossa sijainnut Tori olivat hänelle mieluisia paikkoja. Niin oli myös reitti Seminaarin takaiseen Äylään, jossa sijaitsi taiteilija Joonas Heiskan ateljee-talo. Siellä Aalto kävi ottamassa tunteja taidemaalauksessa. Heiskan talo sijaitsee nykyisen kampusalueen ja seminaarin puiston jatkeena olevan Ruusupuiston reunassa.

Puisto, johon **Alvar Aalto -museo** rakennettiin oli siis arkkitehdille jo lapsuudesta tuttu. Nykyisin paikka tuntuu hieman syrjäiseltä, mutta silloin se oli etelään vievän pääväylän, 4-tien varrella.

Tarkkaile rakennuksen ympäristöä, millainen se on?

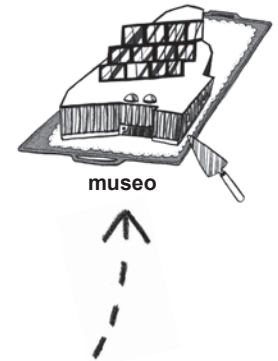
Miten rakennus erottuu ympäristöstään?

Kuinka rakennuksen ympäristössä on huomioitu siellä liikkuminen ja paikoitus? Entä viihtyisyys?

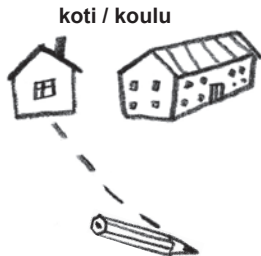
Minkälainen on maisema, maaperä ja puusto, entä kalusteet ja valaisimet?

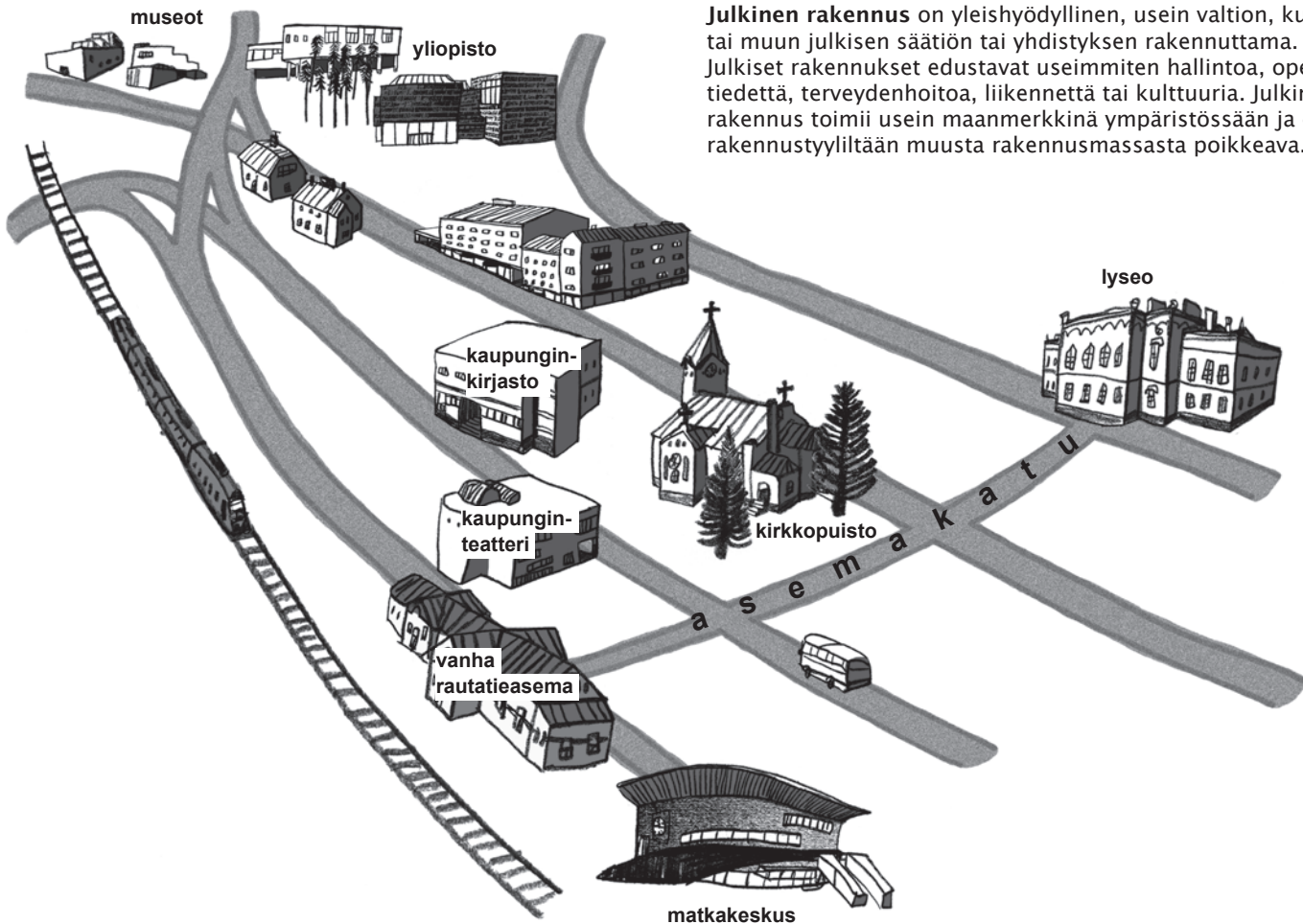
SUUNNISTAMINEN

Kaupungissa voi suunnistaa kartan avulla ja maanmerkkien mukaan. Jyväskylän kaupungin ruutukaavan keskiakselina on Asemakatu. Sen toisessa päässä on Lyseo ja toisessa vanha rautatieasema nykyisen matkakeskuksen vieressä. Poikkiakselin toisessa päässä on ns. Aren aukio ja siitä alkaa päättymätön tie etelään: Kirkkopuisto – vanha Gummeruksen talo – 1960-lukulainen kortteli – Lounaispuisto grilleineen vasemmalla, kampusalue oikealla – vanha puinen asuinalue, mukulakivikatu, alikulkusilta, oikealla kaksi julkisen näköistä rakennusta, joista toinen muistuttaa täytekkua kattolyhtyineen ja kreemikuorrutuksineen. Se on Alvar Aalto – museo.

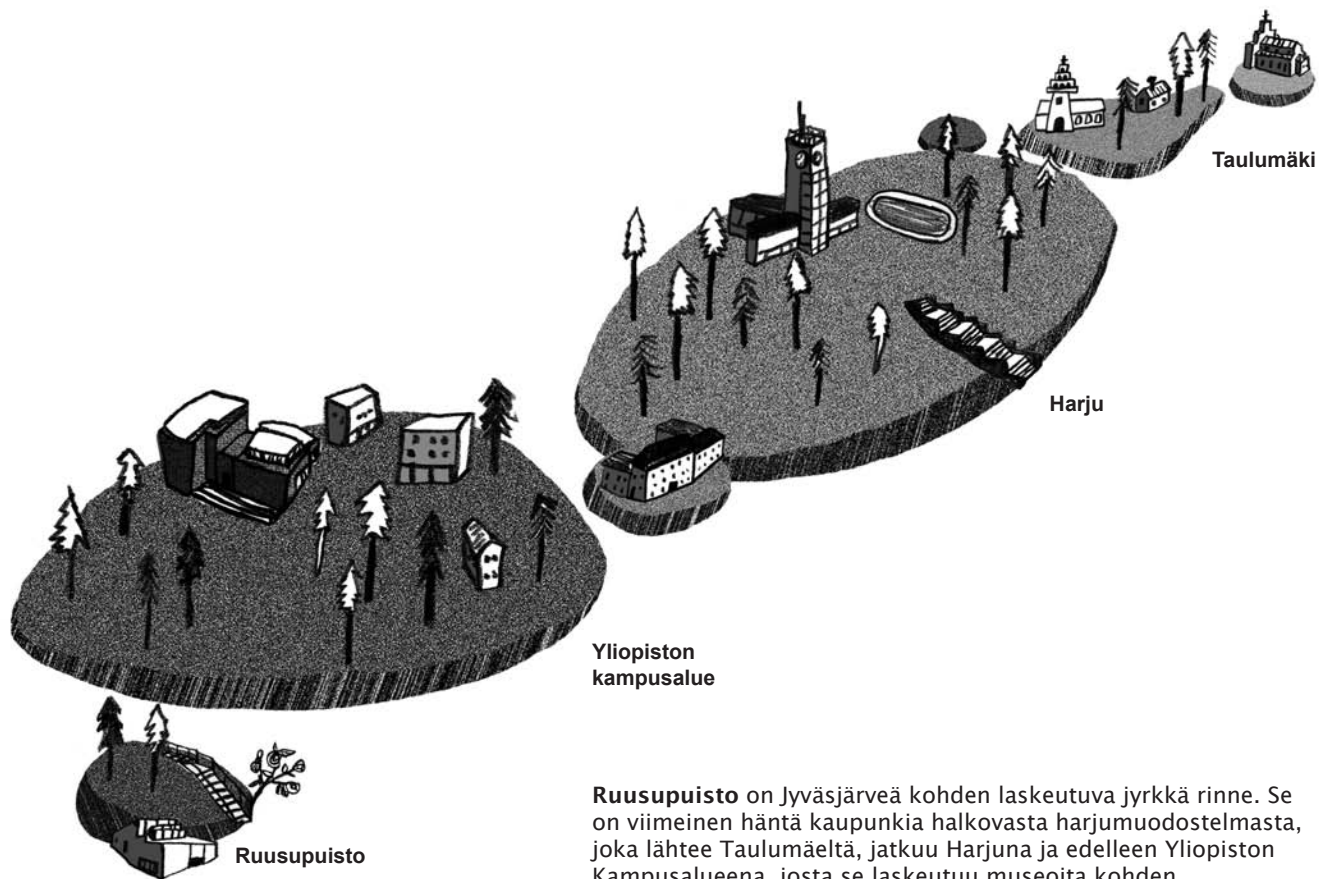

Tee mielikuvakartta: Piirrä reittisi museolle siten, että merkitset ne asiat, jotka matkalta muistat. Oli se sitten lumiaura, liikennevalot, rakennuksia, kasveja tai eläimiä. Kaupunkiympäristö ei muodostu pelkästään rakennuksista.

Julkinen rakennus on yleishyödyllinen, usein valtion, kunnan tai muun julkisen säätion tai yhdistyksen rakennuttama. Julkiset rakennukset edustavat useimmiten hallintoa, opetusta, tiedettä, terveydenhoitoa, liikennettä tai kulttuuria. Julkinen rakennus toimii usein maanmerkkinä ympäristössään ja on rakennustyyliiltään muusta rakennusmassasta poikkeava.

Yliopiston
kampusalue

Harju

Taulumäki

Ruusupuisto

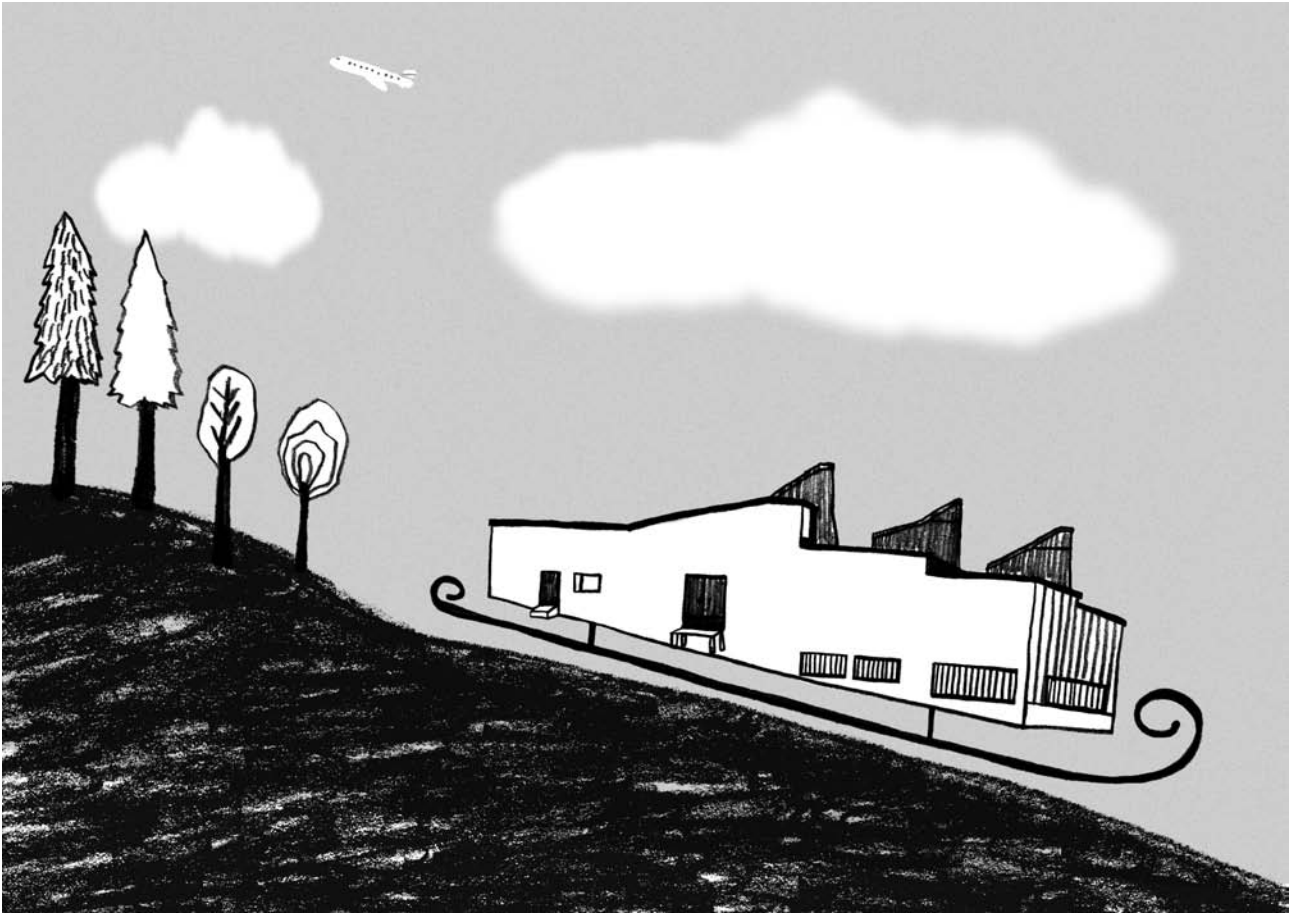
Ruusupuisto on Jyväskylää kohden laskeutuva jyrkkä rinne. Se on viimeinen häntä kaupunkia halkovasta harjumuodostelmasta, joka lähtee Taulumäeltä, jatkuu Harjuna ja edelleen Yliopiston Kampusalueena, josta se laskeutuu museoita kohden. Aalto piti Keski-suomalaisesta maisemasta sen «vaihtelevan ääri viivan» vuoksi, ja suositteli maisemaan «mahdollisimman laakeita kattoja».

YMPÄRISTÖ

Huomaat, että museorakennus on rinteessä ja sen edessä on T-risteys, josta näkyy sekä rautatie että ohikulkutien liittymä. Rakennuksen toisella puolella puistomaisessa ympäristössä on toinenkin julkinen rakennus, joka tyyliltään muistuttaa hieman Aalto -museota. Se on Aallon vuonna 1961 suunnittelema Keski-Suomen museo, jonka alaosa on uudisrakennus vuodelta 1992. Rakennusten välissä on vesiallas ja rakennusten ympäristö on vehmas. Alueen nimitys Ruusupuisto liittyy siihen, että alueelle on istutettu paljon pensasruusulajikkeita. Rakennuksen yläpuolella rinteessä ja sen toisella puolella rakennusta ympäröivät Älylän kaupunginosan vanhat omakotitalot, jotka on rakennettu vuosien 1900–30 välisenä aikana. Alvar Aalto puhui kaupunkia halkovasta vihervyöhykkeestä, joka päättyi museoihin.

**Tutki ympäristö ja mieti onko alue suljettu vai avoin, kiireinen vai rauhallinen, meluisa vai hiljainen, värikäs vai haalea, puhdas vai likainen, kiinnostava vai tylsä, kutsuva vai luotaantyyöntävä?
Perustelee!**

RAKENNUKSEN MUOTO

Rakennuksen muodosta arvaa usein, mitä siellä tapahtuu tai ainakin on tapahtunut, silloin kun rakennus on valmistunut. Museorakennus ilmentää oman aikakautensa, 1960–70-luvun käsitystä museosta. Tuolloin museoita pidettiin suljettuina tutkimuslaitoksina, joihin astuttiin arvokkaasti sisään, ei koskettu mihinkään ja tutustuttiin hiljaisuuden vallitessa näyttelyihin.

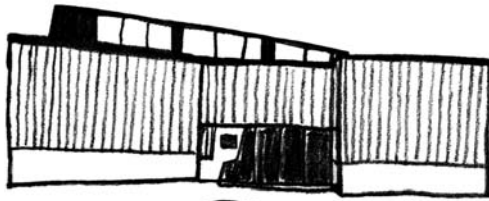
Museorakennuksen muotoa säätelevät sen sijainti rinteessä ja tilojen vaatima luonnonvalo. Rakennus näyttää 'laskeutuvan' rinnettä alas leveten alaspäin ja siksi sen katolla olevat kattolyhdyt muodostavat valoputouksen.

Mikä on mielikuva? Entä mielikuva museorakennuksesta?

Mistä tiedät, että rakennus on museo?

Kun lähestyt museota, mitä muotoja erotat rakennuksessa, sen ympäristössä, korkealla, maassa, silmäkorkeudella, kasveissa tai kirjoituksissa?

JULKISIVU

Rakennus puhuu julkisivuillaan.

Rakennuksessa on monta julkisivua. Yleisimmin ne piirretään ilmansuuntien ja/tai katujen mukaan. Pääjulkisivuksi sanotaan yleensä sitä, jossa sijaitsee pääsisäänkäynti. Museon pääjulkisivu on kadun puolella. Julkisivun keskellä on tummat kupariset ovet, joiden molemmilta puolilta lähtevät viistot seinät saattelevat kulkijan ovelle.

Sana **julkisivu** tulee ranskan sanasta façade, kasvot!

Oven vieressä on taideteosta muistuttava materiaalisommitelma: Hulmuava marmorireuna rajautuu kupariseen ovenkarmiin ja pystyrimoilla varjostettuun ikkunaan. Marmoripinnassa on kuparinen laatta, jossa kerrotaan, mistä rakennuksesta on kysymys. Julkisivu on verhottu vaakasuorilla hallatiilillä ja pystysuorilla keraamisilla sauvatiilillä. Läheltä tarkasteltuna julkisivu on lähes raidallinen!

Toinen arvokas ja tärkeä julkisivu on kaupungille ja vesiputousaltaalle päin. Siinä on kuusi taittuvaa seinää. Se liittyy pääjulkisivuun niin, että samat materiaalit jatkuvat ensimmäisen taitteen ympäri. Yläkulmaa on tehostamassa kapeista ontoista metallirimoista tehty ritilä, joka verhoaa myös näyttelykerroksen pientä ikkunariviä. Allasjulkisivussa on vahva rytmi! Betonikivijalka nousee yllättäen välikerrokseen asti porrasikkunan alla ja arkkitehtuuriin kuuluvat humalasalot tuovat mukaan tumman värinsä. Julkisivu jatkuu polveillen ylös rinteeseen ja detaljit vähenevät, mitä kauemmas rinteeseen mennään.

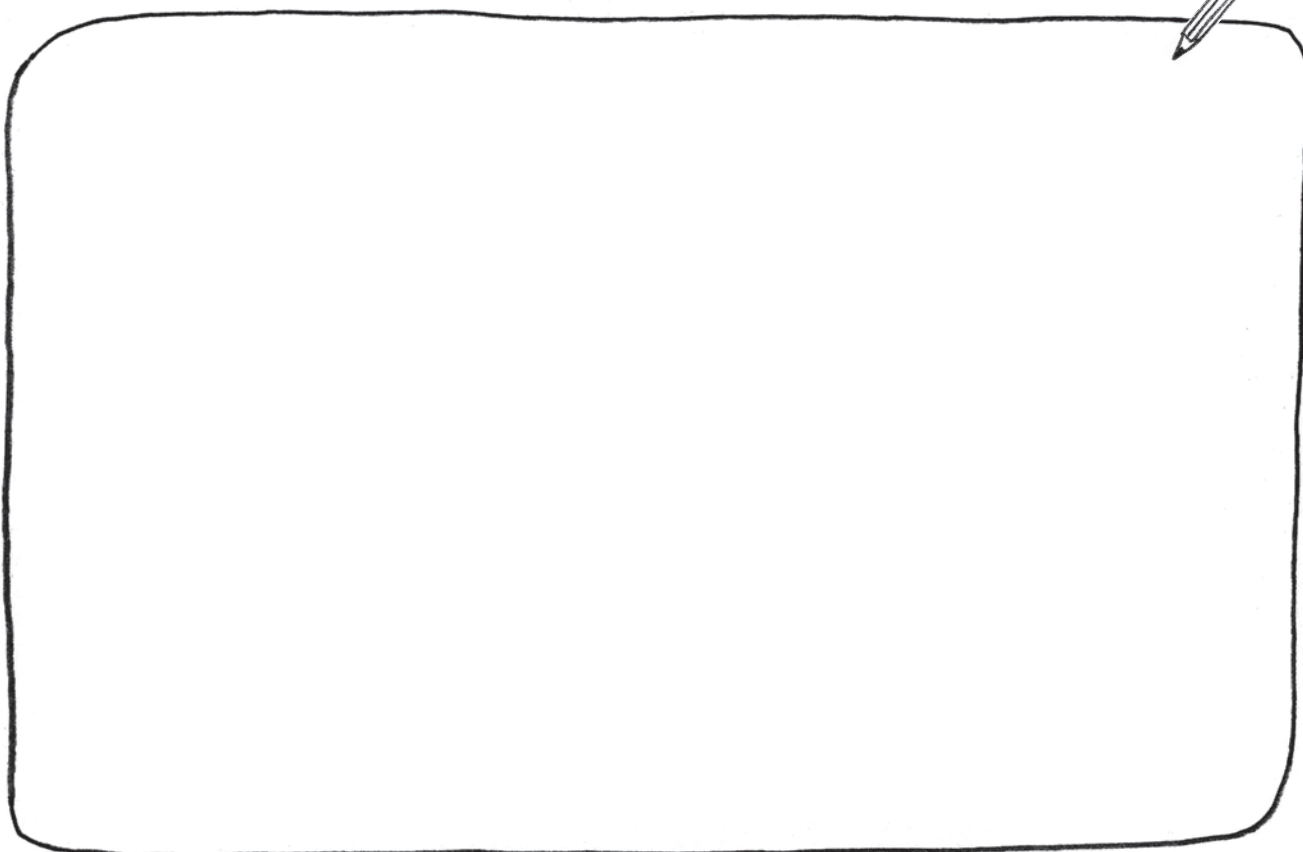
Kun kierrät rakennuksen ympäri, huomaat että toinen sivuseinä on paljon vaatimattomampi. Sieltä löytyy lastauslaituri ja vahtimestarin asunnon sisäänkäynti. Seinää rytmittävät erilaiset ritilät, jotka verhoavat alakerrassa sijaitsevia näyttely- ja työskentelytiloja. Sivuseinän kattoa seuraamalla näkee myös rinteeseen nousun.

Rakennuksen takajulkisivu on todella vaatimaton; siellä on vahtimestarin asunnon ikkuna, sisäänkäynti ateljeeseen ja suuret pariovet, joista on joskus kannettu ulos suuria veistoksia. Siellä on myös portaat alas museon huoltotiloihin.

Tämä arvokkaan julkisivun ja vähemmän tärkeän julkisivun ero on arkkitehtuurissa tyypillistä. Sillä kerrotaan mikä on julkista ja mikä enemmän yksityistä. Asiasta käytetään nimitystä **hierarkia**.

Poimi piirtämällä nopeasti rakennuksesta jokin yksityiskohta, joka kiinnittää huomiosi.

RAKENNUKSEN KÄYTTÖTARKOITUS

Alvar Aalto -museo rakennettiin taidemuseoksi, jossa esiteltiin erilaisia taidearteita: arkkitehtuuria, taideteollisuutta ja kuvataidetta. Nykyisin museo esittelee suunnittelijansa Alvar Aallon tuotantoa; rakennuksia, huonekaluja, valaisimia ja taidetta.

Museon voi ajatella aarrearkkuna, jossa säilytetään ihmisten kulttuurista pääomaa, tai pankkina, tai vaikka hillopurkkina, jossa kaikki makea on sisällä. Museon käyttötarkoitus näkyy sen muodossa. Se on hyvin suljettu, siinä on vähän tavallisia siviikkunoita ja raskaat ovet.

Alvar Aallolle museoiden tärkein piirre oli hyvä valaistus: «Taidemuseossa valaistuksella on sama merkitys kuin akustiikalla konserttisalissa.» Sen tulee olla siis valon talo!

Onko rakennuksessa mitään, mikä tuo mieleen taiteen: lasia, metallityötä, keramiikka, esineitä?

Piirrä jokin asia, joka on mielestäsi taidetta.

Mikä asia tai esine mielestäsi kuvailisi parhaiten museorakennusta ja sen käyttötarkoitusta? Voitko muuttaa sen visuaaliseksi merkiksi, tehdä siitä logon?

ASTU SISÄÄN

Päästäksesi sisään sinun on otettava tukeva ote ovenkahvasta. Tunne se kädessäsi. Talo sanoo sinulle päivää, miltä se tuntuu?

Kirjaa 3 sanaa sisääntulohallin tunnelmasta.

Three empty rectangular boxes for writing, arranged horizontally.

Vertaa näkemyksiä muiden kokemuksiin.

Anna katseesi kiertää edestakaisin. Mihin silmäsi tarttuvat ensiksi?

Entä seuraavaksi?

Four horizontal dashed lines for writing, arranged vertically.

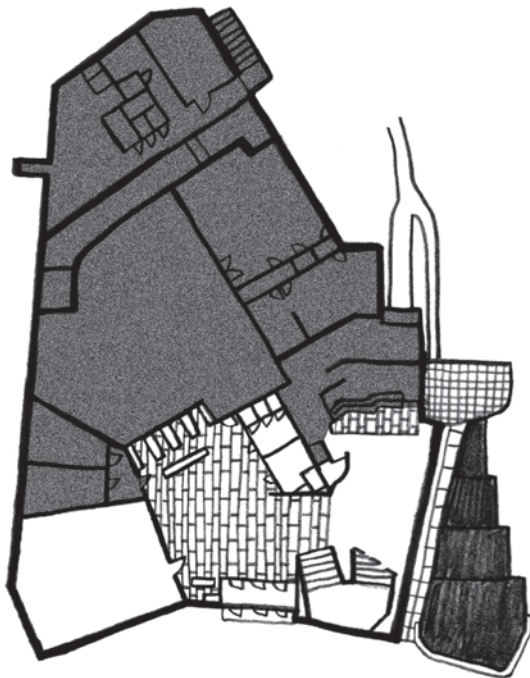

Minkälainen on ero sisätilan, **interiöörin** ja ulkotilan, **eksteriöörin** välillä?

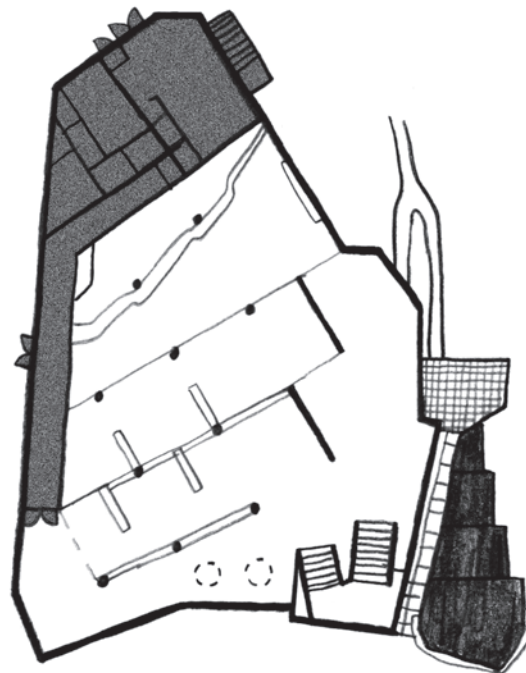
Kiinnitä huomiota aulan korkeuteen. Se on vain 2,44 metriä, joka on normaali asunnon huonekorkeus. Kuitenkin kyse on julkisesta tilasta. Aula jää myös rakennuksen sydämeen siten, ettei siihen tule juuri lainkaan luonnonvaloa. Aulassa on lisäksi tumma kivilattia. Näin tilasta tulee ulkotilan vastapainona sukellus hämääseen, intiimiin tilaan.

Tutki pohjapiirroksia. Mitä muita tiloja museossa on?

Tee havaintoja ja merkitse pohjaan kulkuväylät.
Sijoita seuraavat tilaa luonnehtivat sanat pohjakarttaan:
raja, tilanjakaja, kulma, sulkeminen, tyhjä.

1. kerros

2. kerros

TILOJEN ORIENTAATIO

Astuessasi museorakennukseen sisään vastassa on puinen taittuva seinä, joka johdattaa käynnin naulakoille. Tila jakautuu seinäkkeen avulla niin, että sen taakse jää käynti varastotiloihin ja vessoihin. Heti ovensuussa on valvojan paikka. Huomaa kuinka ainoa tilassa oleva ikkuna antaa valonsa juuri hänelle. Toinen puinen ovi johtaa museon työntekijöiden työhuoneisiin.

Ulko-ovelta voi suunnata myös suoraan oikealle kohti luonnonvaloa, jolloin saapuu suoraan museon kahvioon. Kahvion tiskin vierestä on ovi ulos. Siitä pääsee vesiputousaltaan päällä olevalle terassille, joka on auki kesäisin. Huomaa, että ulkotilakin on rakennettu osaksi arkkitehtuuria!

Kaikkein korkein tila on näyttelyhalliin vievä portaikko. Portaan yläpäässä on kaksi kantavaa seinää, jotka jakavat näyttelyhalliin kahtia. Oikealla on matala galleriatila, jonne valo tulee sivuikkunoista. Vasemmalla on suuri näyttelyhalli, jossa yksittäiset pilarit kannattelevat kattoa ja valo tulee kattoikkunoista. Kun kuljet pilarien välistä kohti puista viuhkamaisesti polveilevaa takaseinää, voit kuvitella mielessäsi metsäpolun, jossa valonmäärä kasvaa ja viimein saavut lehvästön ympäröimälle valon täyttämälle metsäaukiolle!

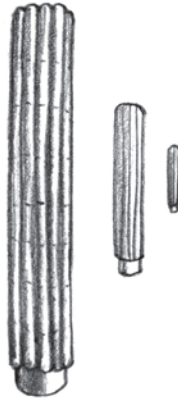
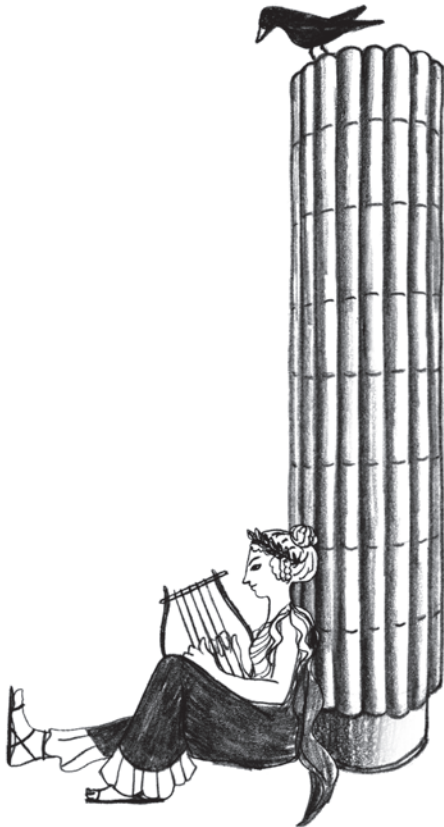
MATERIAALI

Rakennus ei ole kertakäyttötuote, yleensä sen ikä on ihmistä pitempi. Siksi rakennuksen on kestävä aikaa, sadetta ja auringonpaistetta. Aalto etsi ikänsä muovailtavaa plastista materiaalia ja kehitti ensin taivutetun puun, aaltomaisen lasin ja lopuksi tiilen, jolla sai aikaan kaarevia linjoja.

Museorakennuksen suunnittelun aikoihin Aalto oli jo kehittänyt lasitetun, keraamisen ns. sauvatiilen. Julkisivun lisäksi sauvatiiltä on käytetty aulassa. Aulan kantavat pilarit ovat ikään kuin saaneet juhlanan vaatekerran ympärilleen. Aulassa ja kahviossa on käytetty paljon erilaisia materiaaleja, sen sijaan näyttelytila on hyvin pelkistetty. Se johtuu siitä, että alakerran tilat ovat pysyviä ja näyttelytilojen tulee olla muokattavissa moneen käyttöön.

Jälleen on kysymys hierarkiasta: Materiaalivalinnalla merkitään tilojen tai asioiden erilaista luonnetta. Museorakennuksen kuparinen pääovi ja lastaussillan puinen ovi on tehty erilaista käyttöä varten. Raskaat ja kiiltävät kupariovet symboloivat museota aarreaittana.

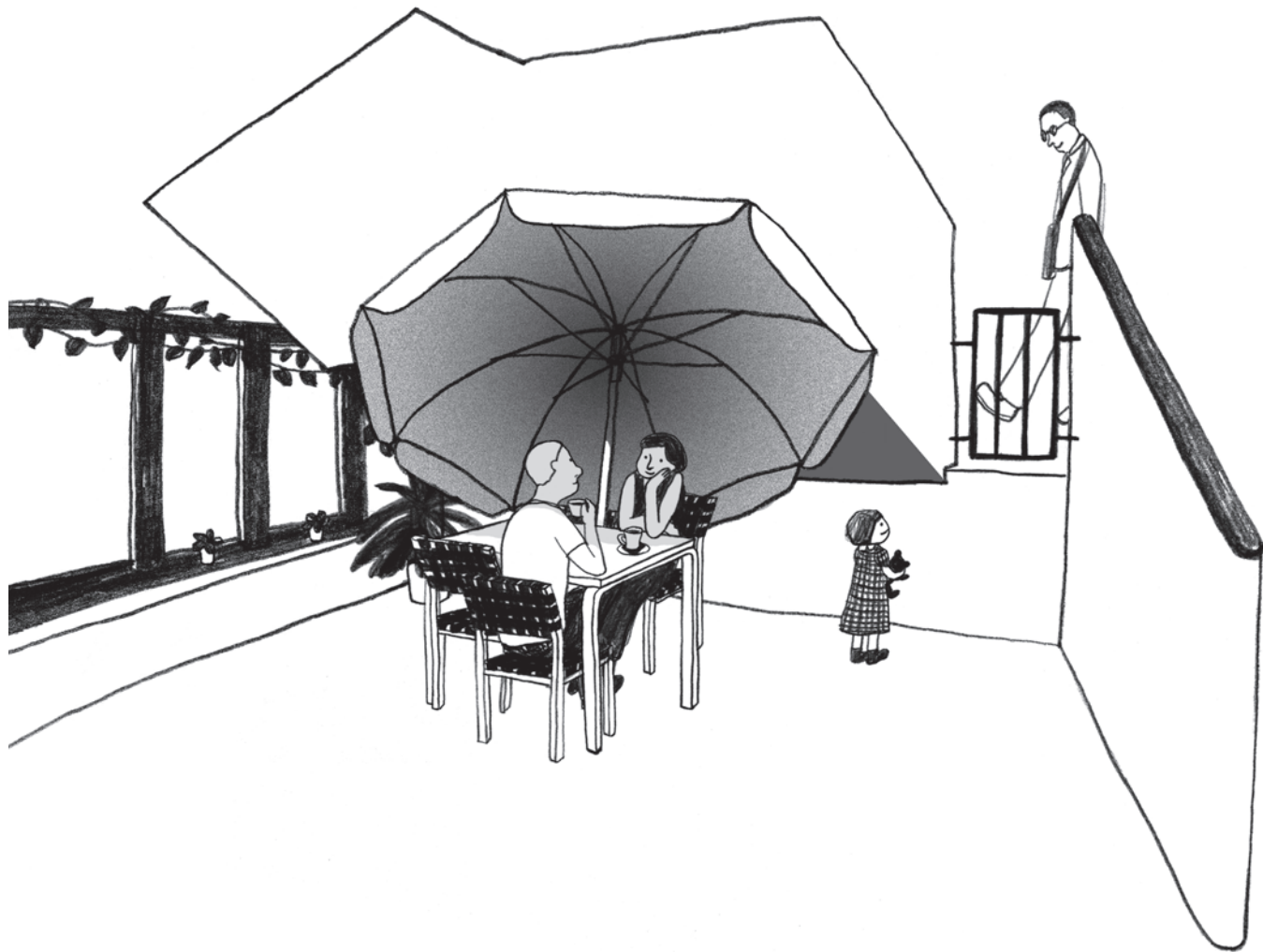
Huomaatko, että aulan ja kahvion lattiat ovat eri materiaalia? Miksiköhän?
Materiaali ja väri ovat kaveruksia. Millainen väripaletti rakennuksessa on?

Anna kätesi kulkea eri materiaaleilla. Mitä ne tuntuvat?

Piirrä detalji, jossa materiaalia on käytetty kiinnostavasti.

A large, empty rounded rectangle for drawing, with a pencil icon in the top right corner.

MITTAKAAVA

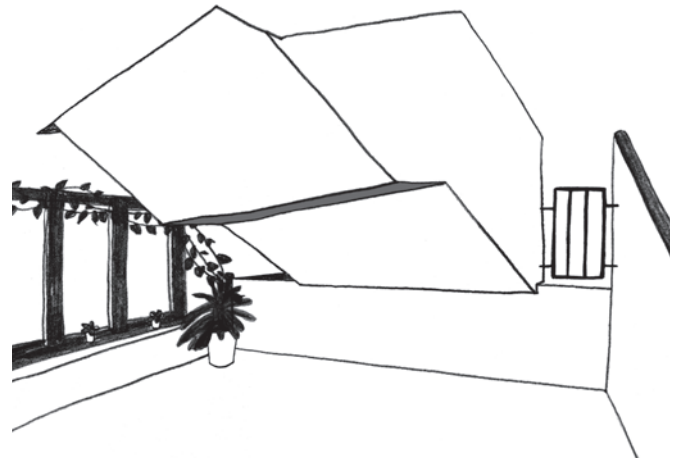
Alvar Aaltoa pidetään mittakaavan mestarina. Se tarkoittaa sitä, että hän osasi mitoittaa tilat niin etteivät ne tunnu liian pieniltä eivätkä liian isoilta. Museon aulan huonekorkeus vaihtuu sujuvasti portaikon korkean tilan kautta mataliksi galleriatiloiksi ja nousee näyttelysalin perää kohden jälleen korkeaksi. Kulkijalle nämä mittakaavan muutokset antavat vaihtelua ja tilan tunnelma säilyy mielenkiintoisena.

Erityisen jännittävä mittakaava on museon portaikossa. Se näyttää todella suurelta ja on melkein kuin ahdettu tilaan. Mutta yllättäen kun yksityiskohtia tarkastelee, koko raskas massa onkin liitetty seiniin kevyillä messinkiritilöillä. Oma tunnelmansa syntyy siitäkin, että portaikon pohja muodostaa kahvion ylle suojaosan matalan katon.

**Kuinka pitkä olet?
Kokeile missä kohden portaikon alla pääsi osuu kattoon!**

**Piirrä sitten itsesi portaikon alle ja mittaa kuinka korkealla on välitasanne. Entä portaikon leveys?
Mittaa oma vaaksasi ja käytä sitä apuna!**

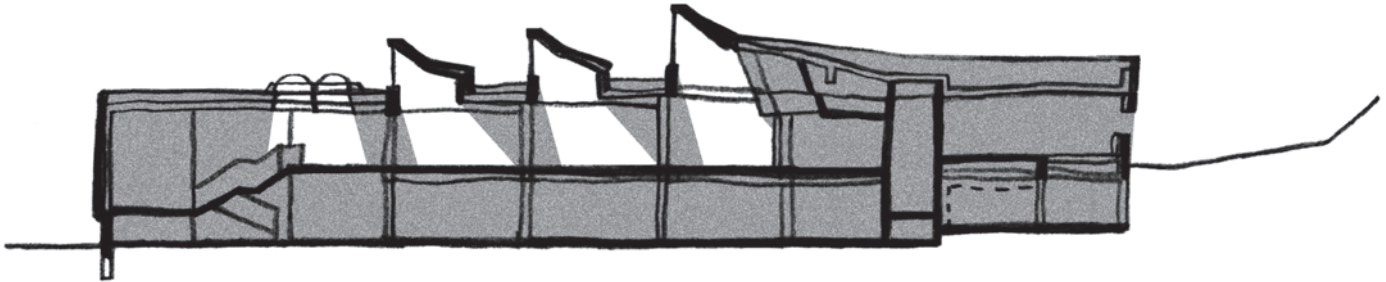
VALO

Pimeässä tila häviää ja valossa se tulee esiin. Aalto pyrki ohjaamaan ihmisen liikkumista sisätiloissa luonnonvalolla. Museon aula on hämärä ja valon määrä kahvilassa ja portaikossa suuri, siksi kävijän on helppo tunnistaa kulkusuunta. Näyttelytilassa valon määrä on sitä suurempi, mitä korkeampi tila on. Se johtuu kattoikkunoita vastapäätä olevien heijastuspintojen koosta. Koska katon pinta ei ole sileä, valon säteet hajoavat pinnasta pehmeästi.

Pohjoisen pallonpuoliskon pitkät talvet aiheuttavat sen, että arkkitehdin tulee huomioida tilan olemus myös silloin kun luonnonvaloa ei ole. Siksi näyttelyhallin kattolyhdyt on mahdollista valaista myös keinovaloilla.

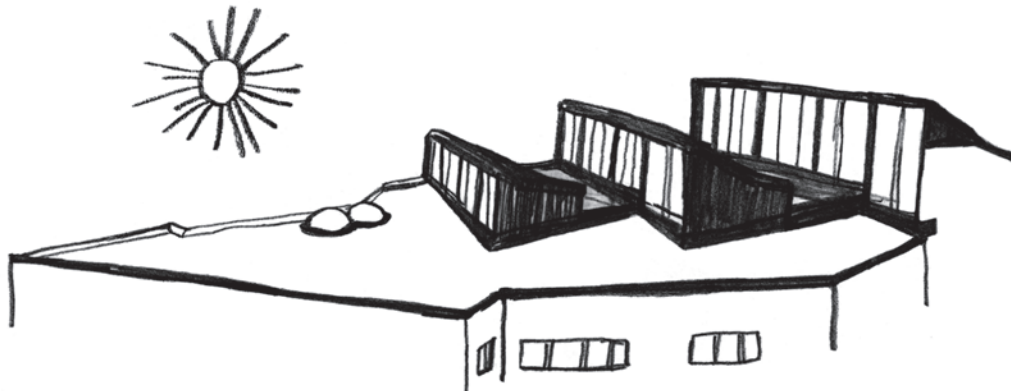
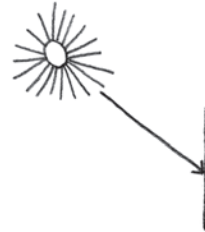
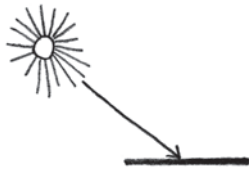

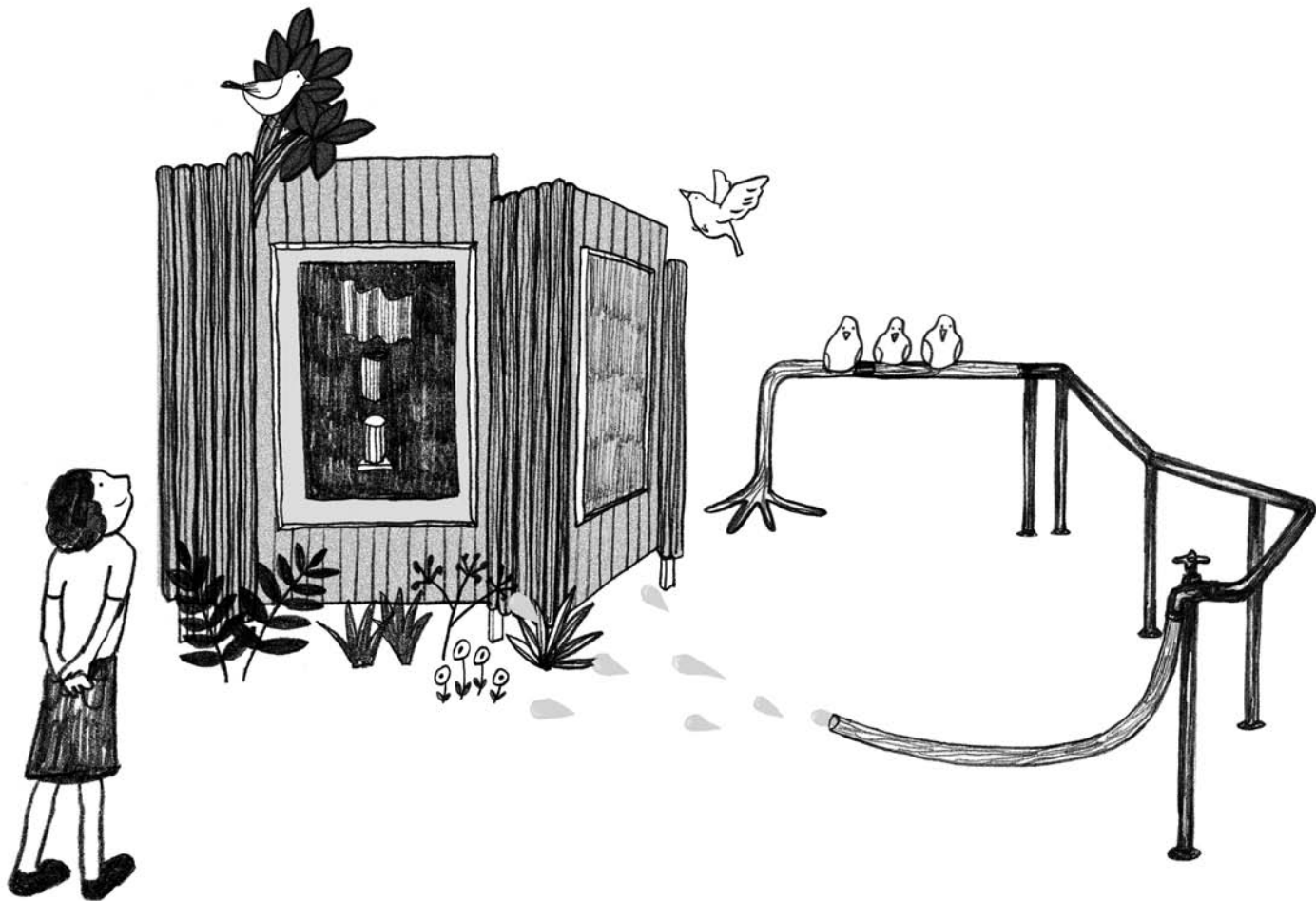
**Kuvittele, että leikkaat täytekakun puoliksi. Leikkauspinta paljastaa kaikki täytteet.
Samalla tavoin rakennuksen leikkaus näyttää sen kerrokset ja portaat. Museorakennuksen
leikkauspiirustus paljastaa myös sen valaistuksen!
Löydät siitä sekä yläkerran pyöreät kattoikkunat ja kattolyhdyt.**

Piirrä valon heijastuskulma.

Huomaa, että valon heijastuskulma on sama kuin sen tulokulma!

DETALJIT

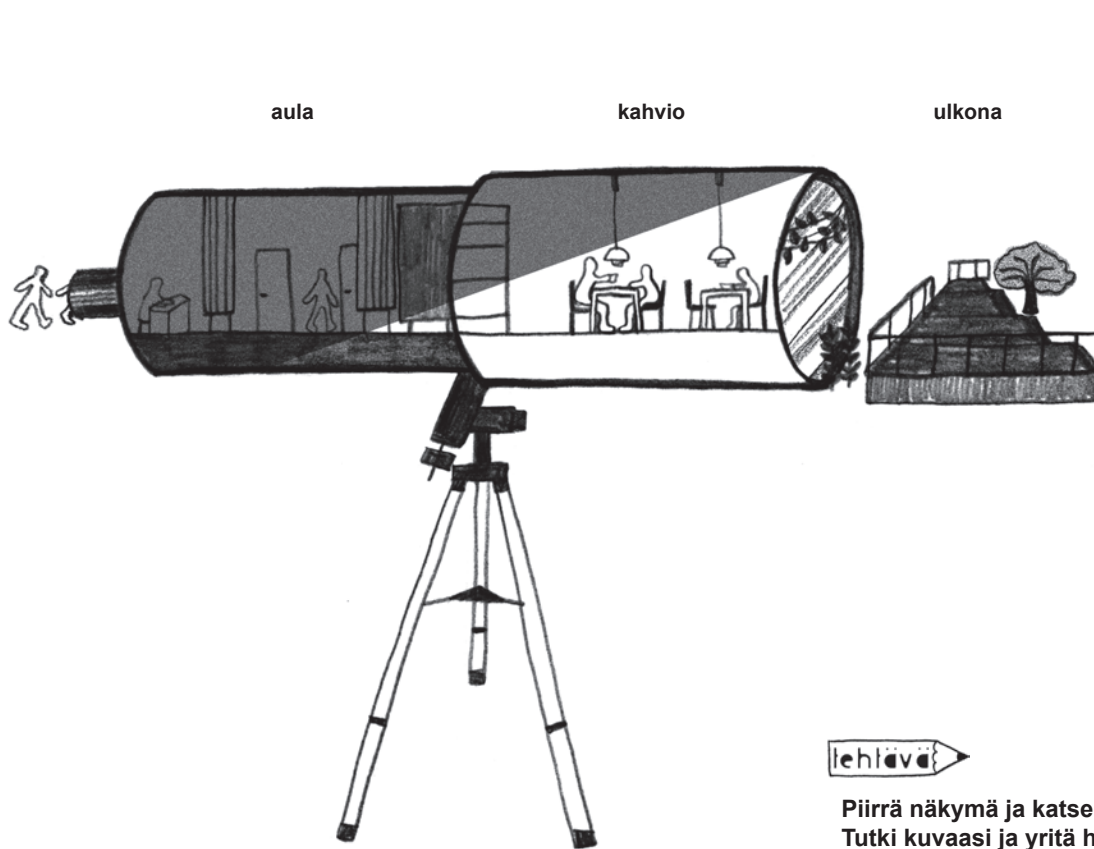
Rakennuksen yksityiskohdat eli detaljit tekevät rakennuksesta omaleimaisen. Ne viimeistelevät sen ja antavat sille ilmeen.

Vanhoissa taloissa oli usein koristeellisia yksityiskohtia, joiden tarkoitus oli kaunistaa rakennusta. Aallon taloissa varsinaisia koristeita ei ole, mutta monet yksityiskohdat toimivat koristeen tavoin: Julkisivujen sauvatiilet ovat itsessään kauniita, mutta rytmillisesti asennettuina ne ovat erittäin koristeelliset. Gallerian ikkunoiden edessä oleva ritilä siivilöi valoa, mutta kiertäessään kulman ympäri ritilä toimii myös koristeaiheena. Kupariovien muotoillut ovenkahvat tuntuvat käteen hyviltä, mutta ovat myös kauniit. Portaikon kupariset kaiteenosat keventävät rakennetta, mutta hivelevät myös silmiä ja niin edelleen.

Rakennuksen kauneus syntyy monista elementeistä, materiaaleista, väreistä, rytmeistä, tekstuureista ja muodoista. Jos rakennuksen yksityiskohdat on suunniteltu ja tehty hyvin, rakennus kestää ajan hammasta, eikä sitä tarvitse muodistaa.

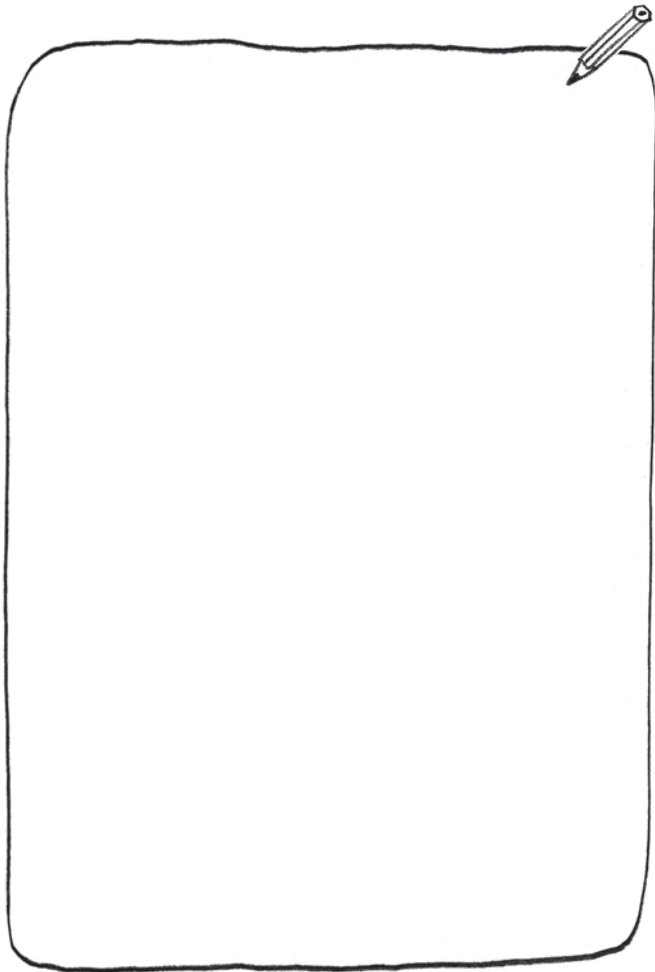

**Löydätkö detaljin, jota pidät koristeellisena?
Mikä sen tarkoitus on?**

lehtävä

Piirrä näkymä ja katseen päässä oleva kiintopiste.
Tutki kuvaasi ja yritä hahmottaa siihen horisontti.

NÄKYMÄT

Arkkitehtuurissa puhutaan näkymistä. Se tarkoittaa, että tilat rakentuvat sarjoiksi, joissa katsetta johdatellaan tiettyyn suuntaan.

Esimerkiksi museota lähestyttäessä pääjulkisivun viistotut seinät johdattelevat pääovelle. Kun museoon tulija on jättänyt takkinsa naulakkoon, kahvion ikkunat houkuttavat katsomaan vesiallasnäköä. Tuo näkö on taiten rakennettu, sen kiintopisteenä on altaan reunalla oleva riippupihlaja. Portaikon yläpäässä on useampikin katseen suunta: Yksi vie suoraan edessä olevan pienen maisema-ikkunan kautta ulos. Toinen katse pyyhkii matalien pyöreiden kattoikkunoiden valaisemaa tilaa ja päättyy hämärään. Kolmas pitkä näkö vie väliseinän viertä ohi pylväiden ja kohden puista aaltoilevaa takaseinää.

TUNNELMA

Tunnelmaa on vaikea määritellä. Se syntyy tilan ominaisuuksien lisäksi valon luonteesta ja katsojan omasta mielentilasta.

Mieti miltä eri tilat tuntuvat: kutsuvalta, rauhoittavalta, ahdistavalta, epämääräiseltä? Onko tunnelma iloinen, onnellinen, kireä, hiljainen?

Muistuttaako rakennus jotain toista paikkaa?

Tee runo tai äänimaisema tunnelmasta.

KUN LÄHDET, katso ympärillesi: näkemäsi rakennukset ja autot, puut ja ihmiset - kaikki ne yhdessä muodostavat kaupungin.

kirjan omistaa: _____